

Sammen om Skolestart

PROJEKTRAPPORT

BIBLIOTEKERNES
Sprogspor

Sammen om Skolestart

Afslutningsrapport om projektperioden 2021-2022

Støttet af Læselyst og læsefællesskaber for alle - Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre under Slots- og Kulturstyrelsen 2020

Bidragydere til rapporten:

Rikke Rørbeck Drustrup, vicebibliotekschef og projektleder, Holbæk Bibliotekerne

Rikke Østergaard Hansen, programkoordinator, Bibliotekernes Sprogspor

Anne Rabitz, børne- og ungebibliotekar og læsevejleder

Line Buur Skovgaard, børnekulturformidler og it-didaktiker

Maj-Britt Westi, forfatter, lærer, skolebibliotekar, læsevejleder (PD) og konsulent

Rapporten kan hentes på www.sprogsporet.dk

Projekttitel: Sammen om Skolestart

Projektnummer: BUP.2020-0011

Projektperiode: Fra 1. januar 2021 til 31. marts 2022

Projektejer:

 HOLBÆK BIBLIOTEKERNE

v./ Piet Dalstrøm Nielsen

Nygade 9

4300 Holbæk

Indhold

1.	Forord	4
2.	Indledning	5
3.	Projektets mål og målgruppe	6
3.1	Mål for projektet og det færdige koncept.....	6
3.2	Målgruppe og deltagere i projektet	6
3.2.1	Målgrupper	6
3.2.2	Leverancer	7
3.2.3	Deltagere	8
4.	Konklusion og anbefalinger	9
5.	Om projektet	10
5.1	Samarbejdspartnere	10
5.1.1	Forfatter Maj-Britt Westi	10
5.2	Projektets indhold	11
5.2.1	Læsefidusens ABC.....	12
5.2.2	Læsefidusens Årshjul	12
5.2.3	Læsefidusens Favoritter	13
5.2.4	Mødestedet	13
5.3	Metoder og teori anvendt i projektet	13
5.3.1	Udvikling af Læsefidusens ABC.....	14
5.3.2	Udvikling af Læsefidusens Årshjul	15
5.3.3	Udvikling af Læsefidusens Favoritter	17
6.	Testperioden.....	19
6.1	Holbæk.....	19
6.1.1	Dagtilbud og skole	19
6.1.2	Bog & Idé	20
6.1.3	Opsamlende for testperioden i Holbæk.....	20
6.2	Herning	20
6.2.1	Lokalbiblioteksarrangement for børnehavebørn med forældre	21
6.2.2	Plads til forskel – arrangement for børnehaveklassebørn med forældre	21
6.2.3	Bog & Idé – arrangement for børnehaveklassebørn med forældre.....	22
6.2.4	Opsamlende for testperioden i Herning.....	22
7.	Resultater og erfaringer	23
7.1	Udfordringer undervejs	23

7.2	Relevans for målgruppen	23
7.2.1	Forældre	24
7.2.2	Fagfolk	24
7.3	Sammenfatning	26
8.	Implementering og overgang til drift	27
8.1	Holbæk.....	27
8.2	Herning	27
8.3	Nationalt.....	28
9.	Baggrundslitteratur	29

1. Forord

Hvert år omkring sommerferien oplever vi på bibliotekerne, at der kommer forældre og spørger til ABC'er og de første læs-selv-bøger. Så for mange forældre er biblioteket allerede en naturlig del af skolestarten. Men vi ved også, at vi ikke møder alle familier, og vi har gennem mange år hørt, hvordan der efterlyses sammenhæng mellem dagtilbud og skole for børnene. For skolestarten kan være en stor omvæltning.

"Jeg føler, at man er større, når man går i børnehave, end når man starter i nulte." Pige, 10 år.

En følelse, som man let kan sætte sig ind i. For når man når frem til førskolegruppen i børnehaven, er man jo en af de store og føler, at man behersker hverdagen. Men pludselig i skolegården er man den lille igen – og der er meget nyt at lære.

Ser man på mindre børns læringsrum, er både hjem og dagtilbud/skole uomgængelige arenaer, fordi det er her, barnet færdes på daglig basis og har de nære relationer. Bibliotekernes funktion i denne sammenhæng er i høj grad den understøttende læring i kraft af de fysiske og digitale materialer, som bibliotekerne stiller til rådighed for den formelle og uformelle læring i de andre arenaer. Netop kontakten til både hjemmet og dagtilbuddet/skolen er bibliotekernes store force, da vi kan formidle og understøtte samarbejde på tværs af barnets øvrige læringsrum i både institutions- og fritidsliv, mellem private og professionelle.

Derfor var det oplagt for os, som biblioteker, at tage udfordringen op og være med til - i kraft af materialer og aktiviteter i både det fysiske, mobile og digitale biblioteksrum - at understøtte et samarbejde mellem de voksne i alle barnets arenaer for at skabe en sammenhæng fra dagtilbud til skole. Give barnet en følelse af genkendelse og mestring ved at bruge litteraturen som et overgangsobjekt og holdepunkt.

Takket være midler fra Slots- og Kulturstyrelsens udviklingspulje 'Læselyst og læsefællesskaber for alle – Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre' i 2020, blev det muligt at realisere drømmen om at gribe Holbæk Bibliotekernes mangeårige erfaringer med førskolebørn og gøre dem til et skalérbart nationalt koncept samtidig med, at det blev tilført nye elementer i samarbejde med blandt andre forfatter Maj-Britt Westi.

Det er helt grundlæggende for Bibliotekernes Sprogspor at facilitere samarbejde mellem familier og de professionelle omkring barnet, ligesom det er afgørende for os at dele de gode ideer og gøre materiale tilgængeligt for alle, så både store og små biblioteker kan deltage sammen med lokale samarbejdspartnere.

Udviklingen og testningen af materialet til *Sammen om Skolestart* har både trukket på vante samarbejdspartnere og faglige kompetencer, men forløbet har også åbnet for helt nye faglige samarbejder og trukket på nye kompetencer. Det har for de involverede været faggrænseoverskridende, og vi er alle gået ind i opgaven med stor ydmyghed og nysgerrighed. Det har været spændende og udfordrende at dykke ned i blandt andet den styrkede pædagogiske læreplan og Fælles Mål for at finde fælles snitflader mellem disse og vores egen biblioteksfaglighed.

Vi glæder os til at dele resultatet og være *Sammen om Skolestart*.

Rikke Østergaard, Bibliotekernes Sprogspor, marts 2022

2. Indledning

"Ø er det første bogstav i ØNSKE. "Du må ønske alt, men du kan ikke få alt!", siger Læsefidusen. "Så vil jeg ønske at alle mine ønsker går i opfyldelse", griner Lillefidusen". Citat fra Læsefidusens ABC, Ø-siden.

Siden 2014 har vi på Holbæk Bibliotekerne arbejdet med at inddrage Læsefidusen i arbejdet med førskolebørnene. Dette i samarbejde med Dan sklærerforeningen, Holbæk Bog & Idé og forfatter Maj-Britt Westi. For det, at børnene "får fidus til læsning", er en del af folkebibliotekernes forudsætning for at bestå. Derfor ønsker vi i Holbæk at tage et fælles ansvar for at lykkes med det - også på nationalt plan. Erfaringerne fra Læsefidus-samarbejdet knytter sig primært til dagtilbuddene, men i projektet, *Sammen om Skolestart*, ville vi gerne tage barnet i hånden og gå med det ind i skolen. På opfordring fra Slots- & Kulturstyrelsen tog vi derfor kontakt til Bibliotekernes Sprogspor.

"Det kan man ikke – det er der ingen, der gør!" Sådan lød det, da Holbæk Bibliotekerne sammen med Bibliotekernes Sprogspor undersøgte mulighederne for at skabe et produkt, som kunne nå både de ældste børnehavebørn og de yngste i grundskolen, så der kunne skabes en tryk overgang til skolen. Netop derfor ville vi jo skabe noget nyt. For hvert år starter ca. 60.000 børn i børnehaveklasse, og overgangen fra dagtilbud til skole kan være svær. Det er afgørende for børnene at få en god start og at deres forældre ikke hægtes af i overgangen. Bibliotekets særlige position som et frivilligt, lystbetonet sted mellem skole, hjem og dagtilbud kan skabe sammenhæng for både børn og forældre. Den bagvedliggende tanke er, at børnene skal følges på vej med litteraturen som overgangsobjekt for at skabe trivsel og læselyst.

Sammen om Skolestart er et samskabelsesprojekt, hvor vi har udviklet et samlet koncept. Den samlede konceptpakke udgøres af en værktøjskasse til brug for blandt andre biblioteker med udgangspunkt i et årshjul; en bog til barnet fra Dan sklærerforeningen; tre billedbøger og en app med forløb, som kan følges både derhjemme, i dagtilbud og skole. Alt integreret i et online forum på sprogsport.dk, der samtidig skal fungere som mødested. Tilsammen er konceptet en understøttende, forebyggende indsats for børn i alderen 5-6 år.

På Holbæk Bibliotekerne og i Læsefidusens Læringsrum i Holbæk Bog & Idé har vi mødt mange skolestartende børn med deres forældre, når vi har afholdt fælles arrangementer og har inviteret børnehaver til f.eks. bogstavjagt med efterfølgende oplæsning eller til KREA-aktiviteter med Læsefidusen og Lillefidusen. Fælles for mødet med de skolestartende børn er, at de alle har en forventning til, hvad det vil sige at starte i skole men at det kan være svært at få lov til at sætte egne ord på det. Det giver litteraturen og aktiviteterne mulighed for. *Sammen om Skolestart* hjælper barnet med at udvikle sit sprog, herunder at samle forråd af ord, så det bliver lettere at forstå og lære nyt i skolen.

Fra Holbæk Bibliotekerne ønsker vi, at alle jeres ønsker til at arbejde *Sammen om Skolestart* går i opfyldelse...

Rigtig god fornøjelse!

Rikke Rørbeck Drustrup, Holbæk Bibliotekerne, marts 2022

3. Projektets mål og målgruppe

3.1 Mål for projektet og det færdige koncept

I projektansøgningen til Slots- og Kulturstyrelsen blev følgende mål opstillet:

Aktivitetsmål:

- Årshjul med konceptark til workshops og segmenterede forældrearrangementer
- Fælles forum på sprogsportet.dk for barnets voksne
- Templates til invitationer, information for samarbejdspartnere m.v.
- Skolestartskanon med fire litterære værker, heraf ét digitalt
- Læringsaktiviteter til værkerne

Resultatmål:

- Børn og forældre oplever sammenhæng i overgangen
- Chanceligheden øges ved, at børnenes læselyst øges
- Folkebibliotekerne bliver en fast og synlig del af skolestarten

3.2 Målgruppe og deltagere i projektet

Den primære målgruppe for projektet er skolestartsbørn, dvs. 5-6-årige som enten er på vej i skole eller som lige er startet, og deres forældre.

Vi havde på forhånd defineret følgende udfordringer, som var med til at afgøre vores målgruppe, testgruppe og samarbejdspartnere:

- At skabe sammenhæng mellem børnehave og skole – for barnet og dets forældre
- At etablere samarbejde med barnets forældre og sikre deres involvering i barnets sprog- og læseudvikling
- At nå alle samfundsgrupper

Forældrene er som gruppe lige så forskelligartede som resten af befolkningen. Uddannelsesmæssig baggrund og ressourcer vil ofte være afgørende for læringsmiljøet i hjemmet. Forældrene er mere eller mindre strukturerede i deres tilgang til børnenes dagligdag, ligesom der er forskel på mængden af aktiviteter både hjemme og uden for hjemmet. Dette kan vi bl.a. se af VIVEs kortlægning af hjemmelæringsmiljøer.¹ Fra andre undersøgelser har vi information om, hvem der typisk bruger bibliotekerne og hvordan. Det stod derfor klart for os, at der måtte forskellige greb til, hvis vi skulle skabe et tilbud, som kunne nå alle typer af familier.

3.2.1 Målgrupper

Bibliotekerne har generelt godt fat i personer med lang videregående uddannelse. Ser man på fordelingen af brugere i forhold til indkomst, bruger lavindkomstgrupperne desuden biblioteket mere end personer med en indkomst over 600.000 kr. Nydanskere er generelt flittige brugere af biblioteket – både som værested men også som et sted, hvor man kan deltage i kurser og benytte faciliteter som internet og aviser.² Afhængigt af bibliotekets geografiske placering i forhold til boligområder oplever vi dog grupper, som ikke kommer.

---

¹ VIVE (2019) *Læringsmiljøer i danske familier* (www.vive.dk)

² Kulturministeriet (2012) *Danskernes Kulturvaner* (www.kum.dk)

Fra VIVEs kortlægning af læringsmiljøer i danske småbørnsfamilier kender vi fire overordnede typer³:

1. Strukturerede miljøer med højt aktivitetsniveau (med en hovedvægt af langtuddannede)
2. Mindre strukturerede miljøer med højt aktivitetsniveau (hvor forældrene overvejende har mellemlange og lange videregående uddannelser)
3. Strukturerede miljøer med lavt aktivitetsniveau (hvor forældrene ofte har en faglig erhvervsuddannelse)
4. Mindre strukturerede miljøer med lavt aktivitetsniveau (med en større andel af ufaglærte forældre)

Både Herning og Holbæk Bibliotekerne har gjort sig gode erfaringer med forskellige formidlingsgreb, der fungerer godt til grupper, som biblioteket ellers har svært ved at nå. Boghandlen kan være et godt sted at møde personer med en ikke-akademisk baggrund og/eller høj indkomst, mens familieklubber og lignende tiltag hos bl.a. almennyttige boligforeninger kan give adgang til lavindkomstfamilier med varierende sproglige, kulturelle og sociale ressourcer.

Holbæk Bibliotekerne har gennem flere år haft et tæt samarbejde med en lokal boghandel og forfatter Maj-Britt Westi, som står bag mange af Dansk Lærereforenings udgivelser. Westi har i dette samarbejde leveret et materiale - Find fidusen med Læsefidusen - til at understøtte sprogforståelse, bogstavkendskab og fonologisk opmærksomhed hos de ældste børnehavebørn.

De gode erfaringer fra både Holbæk og Herning er fra starten inddraget i udviklingen af det nye koncept.

Gruppe 1 og 2 forventer vi overvejende at kunne nå på det fysiske bibliotek og med digitalt indhold.

Gruppe 3 vil vi nå i bl.a. boghandlen, samt ved fælles formidling af fysisk og digitalt indhold.

Gruppe 4 vil vi nå via faciliterede aktiviteter på biblioteket, i familieklubber og lign.

Endelig er det indlysende, at man ikke kan tale om brobygning mellem dagtilbud og skole uden at involvere de fagprofessionelle, som her er allertættest på børn og forældre: Pædagoger og børnehaveklasseledere. Derfor er det pædagogiske personale og indskolingslærerne naturligvis såvel en vigtig sekundær målgruppe som samarbejdspartner.

3.2.2 Leverancer

På baggrund af ovenstående overvejelser om målgrupper, blev leverancerne en kombination af fysiske og digitale materialer, som kan bruges og formidles af både biblioteker og samarbejdspartnere.

En fysisk bog til barnet - Læsefidusens ABC - men herudover en lang række aktiviteter og læringsforløb, som kan hentes og formidles via en hjemmeside, der samtidig kan bruges til at skabe kontakt mellem potentielle samarbejdspartnere. Og endelig har vi i projektet lagt vægt på at give nem adgang til formidlingsmaterialer og skabeloner til breve, som inviterer til samarbejde.

Aktiviteterne spænder fra spontant opståede situationer til længerevarende, strukturerede forløb. Rammen er bibliotekets uformelle og understøttende læring i både det fysiske, digitale og mobile biblioteksrum.⁴ Denne bredde i rammen er bevidst valgt således, at mødet mellem indhold og skolestartsfamilier i princippet kan opstå og faciliteres når som helst og hvor som helst.

---

³ VIVE (2019) s. 5

⁴ Se Laskie (red.) (2017): *Biblioteksdidaktik* s. 60f. og 97f.

Mens materialerne er de samme for alle børn, er forventningen altså, at behovet for formidling og relationer varierer mellem de fire typer af familier.

Tilsammen en understøttende, forebyggende indsats for børn i alderen 5-6 år.

3.2.3 Deltagere

De forskellige typer blandt den primære målgruppe og deres forskelligartede behov afspejles i sammensætningen af både formelle og uformelle samarbejdspartnere, samt deltagere i testperioden.

De formelle samarbejdspartnere i projektet er forfatter Maj-Britt Westi, Dansk lærerforenings Forlag, Bog & Idé Holbæk, Herning Bibliotekerne og Bibliotekernes Sprogspor. Herudover har en række andre interessenter bidraget til udvikling og test af projektet.

Holbæk Kommunes Læring & Trivsel ved Lena Basse og Persille Schwartz har bidraget med evalueringsperspektivet i projektet og understøttet udviklingsfasen med facilitering af fokusgruppeinterviews m.m.

Undervejs i udviklingsfasen er pædagoger, lærere og børnehaveklasseledere fra både Holbæk og Herning kommuner blevet inddraget til at kvalificere projektets materialer, opbygning og formidling. Sangens Hus har sparret omkring forløbet med Sangglad-app'en og givet værdifuld feedback på dette. Efterfølgende er materialet og hjemmesiden blevet afprøvet af lærere og pædagoger ved Børnehuset Pilehytten, Svinninge Skole, Timring Læringscenter og Gullestrup Børnecenter.

Bog & Idé Herning samt Plads til Forskel, den boligsociale helhedsplan i Herning Kommune, har ligeledes bidraget til testperioden.

Herning Kommunes Center for Børn og Læring (CBL) har rådgivet om testperioden og den efterfølgende implementering.

Herudover skylder projektet også en stor tak til Forlaget Carlsen, Forlaget Globe, Forlaget Klim og Sangens Hus for at stille deres værker til rådighed for projektet. Se mere i afsnit 5.2.3 Læsefidusens Favoritter.

4. Konklusion og anbefalinger

Resultaterne i projektet baserer sig på en kort testperiode i efteråret 2021 med børn, som ikke forudgående havde mødt materialet. Det vil være nødvendigt at gennemføre minimum et år med konceptet i brug for at samle viden om familiernes og de professionelle oplevelse af overgangen med brug af det udarbejdede materiale både før og efter skolestart. Med disse forbehold omkring testforløbet og på basis af den inddragede teoretiske litteratur og anden opnået viden, kommer vi med flg. anbefalinger:

- **Overgangsobjekter.** Barnets voksne kan skabe tryghed og sammenhæng for barnet omkring skolestart ved i fællesskab at bruge overgangsobjekter i form af enten fysiske objekter, ritualer eller metoder. Med konceptet her kan vi tilbyde fire værker med forløb, en ABC og en række lettilgængelige aktiviteter som overgangsobjekter. Elementer, der kan skabe genkendelighed og en følelse af mestring. Rent visuelt, så binder de to karakterer Læsefidusen og Lillefidusen delene sammen.
- **Samarbejde.** Vil vi støtte alle familier i overgangen fra dagtilbud til skole, må vi række ud efter både vante og nye samarbejdspartnere. Kendskabet til målgrupperne og relationen til den enkelte familie er afgørende. Derfor må vi i kommunerne skabe et netværk mellem både offentlige og private interessenter og mellem forskellige fagligheder. Samarbejdspartnere kan være boghandlere, boligsociale enheder, organisationer som Bydelsmødrene m.fl.
- **Kommunikation.** Oplysning om konceptet må deles via et bredspektret netværk. Digitale platforme som sprogsportet.dk og læsesportet.dk kendes og bruges af stadig flere forældre og fagpersoner, men det er også nødvendigt at informere via eksempelvis AULA, hvis man skal nå alle. Samarbejdspartnere uden for skole og dagtilbud kan desuden have egne kanaler via platforme som Facebook og Instagram, som potentielt når andre end bibliotekets faste følgere. Det anbefales også at bruge personlig formidling via både bibliotekspersonale og andre fagligheder.

På baggrund af de positive tilbagemeldinger på testforløbet og materialet finder vi det sandsynliggjort, at konceptet kan bidrage til en oplevelse af sammenhæng mellem dagtilbud og skole, såfremt man følger ovenstående anbefalinger, samt at børnenes nysgerrighed omkring læsning og skrivning kan vækkes med læselyst til følge.

Folkebibliotekernes interesse landet over (21 kommuner) for at bruge konceptet viser, sammen med samarbejdspartneres vilje til at engagere sig, at der er potentiale for, at konceptets materialer og hjemmesiden sprogsportet.dk/sammen-om-skolestart kan blive en fast og synlig del af skolestarten.

Det er ikke en opgave, som det enkelte bibliotek kan løfte alene, men det kan netop lykkes *Sammen om Skolestart*.

5. Om projektet

5.1 Samarbejdspartnere

Udover de mange projektdeltagere og partnere, som på anden vis har bidraget til projektperioden, har flg. partnere indgået forpligtende samarbejdsaftale om projektet med Holbæk Bibliotekerne som projektejer:

Forfatter Maj-Britt Westi er uddannet lærer, skolebibliotekar og læsevejleder (PD) og har siden 2014 arbejdet sammen med Holbæk Bibliotekerne om at udvikle bibliotekets sprogindsatser og har sammen med bibliotekspersonale udviklet familie-workshoppen Læsefiduslørddage. Maj-Britt Westi har skrevet Læsefidusens ABC og desuden deltaget i udviklingen af Læsefidusens Årshjul. Se mere under afsnit 5.1.1.

Dansklærerforeningen er en faglig forening for dansklærere og repræsenteres i projektet af to foreningskonsulenter, Pia Jessen og Stefan Åge Hardonk, og af foreningens datterselskab, Dansklærerforeningens Forlag A/S, som udgiver Læsefidusens ABC udviklet til konceptet. Forlaget har desuden bidraget med sparring, kvalificering og udvikling af printark til aktiviteter.

Herning Bibliotekerne, som med bl.a. udviklingsprojektet Tryk på Sproget har erfaring med at understøtte børns sproglige udvikling på tværs af fagligheder og med inddragelse af multimodale, kommunikative kompetencer. Biblioteket har bidraget med bl.a. udvikling af forløb til Læsefidusens Favoritter. Som centralbibliotek er Biblioteket i Herning desuden programejer af Bibliotekernes Sprogspor. Både udvikling og forankring er således sket i tæt dialog med Bibliotekernes Sprogspor.

Bibliotekernes Sprogspor samler, kvalificerer og formidler bibliotekernes indsatser for sproglæde og læselyst målrettet børn i alderen 0 til 6 år. På sprogsportet.dk finder man dels en lang række læse-forslag og online tilbud, som bibliotekerne og andre aktører har udviklet. Dels ligger her materialer til de koncepter, som er tilknyttet Sprogsporet. Der kommer løbende nye koncepter på sprogsportet.dk, som udover Sammen om Skolestart også rummer koncepterne Sprogstart og Sprogfitness.

Bog & Idé – Holbæk har været partner på Læsefidusprojektet siden 2014. De har Læsefidusens Læringsrum, hvor der indbydes til workshops.

5.1.1 Forfatter Maj-Britt Westi

Med puljen 'Læselyst og læsefællesskaber for alle – Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre' i 2020 opstod muligheden for at søge midler til at gennemføre et projekt i tæt samarbejde med en forfatter, og her var Maj-Britt Westi selvskrævet med sit mangeårige engagement inden for området, endda gennem en årrække i tæt samarbejde med projektejer Holbæk Bibliotekerne.

Westi er uddannet lærer, skolebibliotekar og læsevejleder (PD). Siden 1980'erne har hun engageret sig i projekter om forældres rolle i barnets udvikling af talesprog og skriftsprog. I 1987 skaber hun ordet **Læsefidusen** til et ministerielt støttet udviklingsarbejde om børns læselyst i Holbæk. Hun bruger ordet Læsefidusen til at indfange pointen i internationale forskningsresultater, der fremhæver, at børns læselyst og fordybelse kan styrkes via et anerkendende og struktureret samarbejde mellem skole og hjem. Læsefidus-kortet bliver navnet på et bogmærke og kontaktkort, der viser sig at få stor betydning for det enkelte barn, fordi barnets voksne skriver værdifulde hverdagskommentarer om barnets læselyst og

for dybelse i selvvalgte bøger fra biblioteket. Samtidig viser barnets voksne, at de værdsætter fælles boglæsning.

I 1999 arbejder Westi som forlagsredaktør i Daneklærerforeningens Hus, hvor hun genbruger navnet Læsefidusen til en pilsabe, der siden har været børns tryghedsskabende læseven, og en figur i indskolingsmaterialer fra Daneklærerforeningen. Læsefidus-figuren udvikles af flere forfattere, tegnere og forlagsredaktører, og Læsefidusen bliver storebror til Lillefidusen.

I 2016-2020 er Westi medforfatter til et nyt dansksystem til indskolingen, hvor begge aber er figurer i børnehaveklassens bøger.

I Læsefidusens ABC fra 2021 bruger Westi Læsefidusen og Lillefidusen til at invitere til aktiviteter og samtaler, der kan skabe sammenhæng, tryghed og nysgerrighed på overgangsrejsen fra børnehavebarn til skolebarn.

Westi er således aktiv formidler af viden om børns skriftsproglige udvikling med fokus på at give barnets voksne fidus til tidlig tegne-skriveleg og læselyst - ofte på tværs af faggrupper.

I projektet *Sammen om Skolestart* har Westi udviklet Læsefidusens ABC i samarbejde med illustratør Gunhild Rød, Daneklærerforeningens Hus og Holbæk Bibliotekerne, samt indgået i et tæt samarbejde om aktiviteterne til Læsefidusens Årshjul.

5.2 Projektets indhold

Den samlede konceptpakke udgøres af en personlig bog fra Daneklærerforeningen, et online mødested og inspirationsrum med forløb baseret på i alt 4 værker og en værktøjskasse med aktiviteter til brug for biblioteker og andre med udgangspunkt i et årshjul.

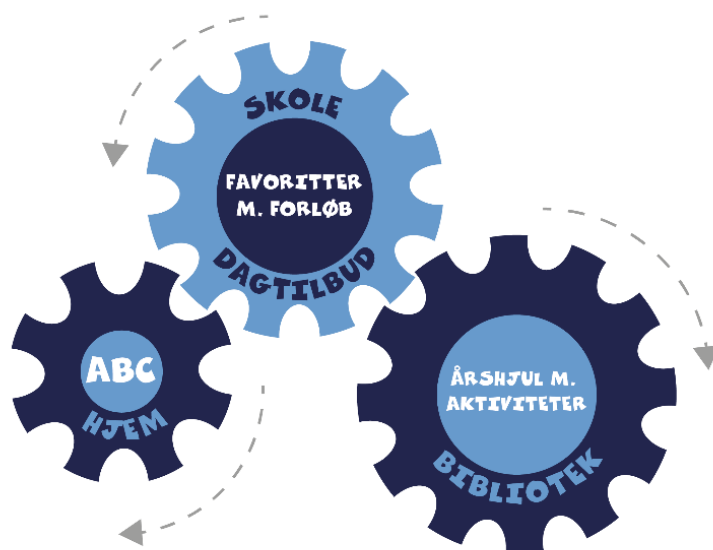
Læsefidusens ABC kan støtte barnet på overgangsrejsen fra børnehavebarn til skolebarn, fordi bogen kan vokse i takt med barnets udvikling af skriftsprog via tegne- og skriveleg. Barnets skribletegninger er en tilgang til at forstå verden og sig selv. Læsefidusen og Lillefidusen inviterer til samtaler om fokusord og fortællinger, der kan skabe sammenhæng, tryghed og nysgerrighed i forhold til skolestart.

Læsefidusens Årshjul er med til at skabe fællesskab ved at sætte fokus på begreber som TID, STOR OG LILLE og YNDLINGSBØGER. Årshjulsaktiviteterne kan give barnet lyst til at lege og eksperimentere med bogstaver, tal, ord og fortællinger sammen med sine voksne. Aktiviteterne kan anvendes overalt – året rundt.

Læsefidusens Favoritter er fire værker, hvortil der er udarbejdet forløb til brug for både hjem, børnehave og børnehaveklasse, så barnet oplever genkendelse og mestring. En klassisk fortælling, et moderne klyngeværk, en fagbilledbog og en spil-app, som med adventure-elementer foregår i et musikalsk univers.

Alt kan tilgås via konceptets hjemmeside, sprogsporet.dk/sammen-om-skolestart, hvor man også kan oprette sig og finde lokale samarbejdspartnere under [Mødestedet](#), samt printe et personligt diplom til sin børnegruppe.

Det vil sige tre elementer, som kan bruges både sammen og hver for sig:

5.2.1 Læsefidusens ABC

Læsefidusens ABC er bygget op som en ABC med et fokusord som overskrift på hver side. Bogen kan støtte barnet i overgangen fra dagtilbud til skole ved at inspirere til samtaler, der kan skabe en sammenhæng, tryghed og nysgerrighed i forhold til at skulle starte i skole.

Lad Læsefidusen og Lillefidusen hjælpe barnet med at gøre de første erfaringer med skrift. Bogen kan indkøbes og gives som boggave til skolestartere og dermed danne baggrund for barnets opdagelse af den nye verden i dialog med de voksne omkring det. Det kan både være på biblioteket og i andre sammenhænge, hvor barnet kan bruge bogen sammen med sine forældre.

Læsefidusens ABC er en spritny udgivelse fra Dansk lærerforeningen og skabt særligt til *Sammen om Skolestart*. Se en [smagsprøve på Læsefidusens ABC](#).⁵

Det er muligt løbende at købe bogen via [Dansk lærerforeningens webshop](#)⁶ til kr. 20,00 + moms tillagt forsendelse. Kommuner kan via deres folkebiblioteker indkøbe bogen til særpris ved samlet bestilling. Kontakt Bibliotekernes Sprogspor for nærmere information: kontakt@sprogsporet.dk.

5.2.2 Læsefidusens Årshjul

Årshjulet er en værktøjskasse af materialer og idéer til skolestarts-aktiviteter til fri afbenyttelse for biblioteker, forældre og samarbejdspartnere, som vil støtte op om skolestarten.

Læsefidusens Årshjul er med til at skabe fællesskab ved at sætte fokus på begreber som TID, STOR OG LILLE og YNDLINGSBØGER. Årshjulaktiviteterne kan give barnet lyst til at lege og eksperimentere med bogstaver, tal, ord og fortællinger sammen med sine forældre.

Biblioteksformidlerne har også to øvrige værktøjer til deres rådighed: Formidlerårshjulet og et planlægningsværktøj.

⁵ https://issuu.com/dansklf/docs/laesefidusens-abc_issuu?fr=sNDBINjE5NTA0MDA

⁶ <https://danskklf.dk/laesefidusens-abc>

5.2.3 Læsefidusens Favoritter

Læsefidusens Favoritter er tre billedbøger og en app, hvortil der er udarbejdet forløb til brug for både hjem, børnehave og børnehaveklasse, så barnet oplever genkendelse og mestring.

De fire værker i *Sammen om Skolestart* er:

- *Bettinas badekar* af Flemming Qvist Møller m.fl. Forlaget Klim (2017)
- *Fyrtøjet* af H.C. Andersen (1835). I forløbet henvises til udgaven fra Carlsen med Lars Gabels illustrationer (2018)
- *Livet i skoven - hvem bor her?* Forlaget Globe (2019)
- *Sangglad*. App fra Sangens Hus (vers. 2021)

Det vil sige en blanding af fag- og skønlitteratur samt nye og gamle værker.

På sprogsporet.dk/sammen-om-skolestart kan du under Læsefidusens favoritter blive guidet frem til de fire værker og hente alle forløb i printvenlig udgave. Forløbene til Læsefidusens Favoritter er primært tiltænkt dagtilbud, skole og hjem, da der er tale om længerevarende forløb.

De er bygget klassisk op med faserne før, under og efter læsning, og der er forslag til æstetiske læreprocesser og elementer af filosofisk samtale til at bearbejde teksterne. Se mere herom i afsnit 5.3.3.

Hvis man på fx biblioteket gerne vil give en forsmag på forløbene, anbefales det at tage fat i de aktivitetsforslag, som er målrettet familien. Det kan støtte nogle familier i selv at gå i gang derhjemme.

5.2.4 Mødestedet

Under Mødestedet nederst på siden sprogsporet.dk/sammen-om-skolestart kan man registrere sig som dagtilbud/børnehaveklasse og dermed gøre det synligt for den kollega, som overdrager eller modtager ens børnegruppe, at man anvender forløbet. Herefter dannes et personligt diplom, som kan printes til de deltagende børn.

Biblioteket kan også oprette sig under Mødestedet med henblik på samarbejdspartnere.

Pædagoger og børnehaveklasseledere opfordres også til selv at rette henvendelse til potentielle samarbejdspartnere ved at bruge de formidlingsmaterialer og skabeloner, som ligger under Årshjulet.

5.3 Metoder og teori anvendt i projektet

Sammen om Skolestart har anvendt faciliterende, dialog søgende metoder til at danne en bæredygtig (relations)model, der kan anvendes nationalt. Disse blev bl.a. anvendt under en indledende workshop i Holbæk Kommune.

For at nå flere målgrupper anvendes greb fra biblioteksdidaktikken – bl.a. det mobile biblioteksrum.

Indholdet er overordnet bygget på studier om litteratur som overgangsobjekt og generel viden om overgange i børns liv og skriftsproglige udvikling. Se også nedenfor om udviklingen af de enkelte delelementer.

Udover det teoretiske fundament til at kvalificere projektets indhold er de forskellige delelementer og materialer blevet præsenteret for diverse relevante fagpersoner, som har givet deres feedback på det, samt

testet det med børn. Det gælder bl.a. Læsefidusens favoritter, hvor pædagoger og lærere har set materialet under udvikling og kvalificeret det, hvorefter forløbene er blevet testet i flere børnehaver og børnehaveklasser i Herning og Holbæk.

I evalueringen er anvendt kvantitative data, som er indsamlet ved hjælp af online spørgeskemaer sendt til forældre og professionelle tilknyttet de fire institutioner, som har deltaget i testperioden. Desuden er der kvalitative data, som er opnået via interviews i Holbæk Kommune, samt anden mundtlig og skriftlig tilbagemelding på projektet.

5.3.1 Udvikling af Læsefidusens ABC

Læsefidusens ABC er skabt til skolestartbarnet og barnets voksne. Bogen er bygget op som en ABC, fordi det er en genkendelig genre i mange familier og på mange sprog. ABC-bogen er barnets personlige aktivitetsbog med et fokusord som overskrift på hver side, f.eks. ALFABET, BUTIK, CYKEL og DANMARK. Læsefidusen og Lillefidusen taler om de 29 fokusord og inviterer barnet ind i et læringsfællesskab om at være nysgerrig og om at samle sig et forråd af ord. Og det er vigtigt. Det er nemlig lettere at forstå og lære nyt, hvis man kender mange ord. Barnets ordforråd og sprog er nøglen til læring.

Læsefidusens ABC baserer sig på nedslag i forskningsviden om børns udvikling af talesprog og skriftsprog, herunder den omfattende forskningskortlægning af *Elever med svage kompetencer i sprog og læseforståelse* (2018), der samtidig fremkalder et overblik over pædagogers og læreres effektive redskaber til at styrke børns sprog i overgangen fra dagtilbud til skole.

Læsefidusens ABC tager også afsæt i forskning, der belyser betydningen af børns gradvise fortrolighed med bogstaver. Bogen inspirerer derfor til tegne-skriveleg og til at opdage bogstavernes funktion som byggeklodser i ord - via leg med kodebrikker og robotsprog. Således lægges små sprogspor til den dag, hvor det enkelte barn begynder at knække koden ved at koble skriftsprogets bogstaver med talesprogets lyde. Se mere under afsnit 9, f.eks.: Westi, Pedersen og Bang: *Læsefidusen HÅNDBOG 0* (2020).

ABC-strukturen giver mulighed for at hoppe ind og ud af bogen og følge barnets interesse i situationen. Bogen kan bruges som invitation til leg og til et eksperimenterende læringsmiljø - alle mulige steder - på biblioteket, derhjemme og i dagtilbud. Ad den vej kan bogen styrke samarbejdet mellem forældre og det pædagogiske personale om barnets nysgerrighed på skriftsproget, som også fremhæves i den styrkede pædagogiske læreplan for dagtilbud:

Læringsmiljøet i dagtilbud må give børn adgang til bøger, skriveredskaber, papir og andre skriftlige produkter, så børn bliver introduceret til bøgernes univers og nysgerrige på skriftsproget, herunder får mulighed for at kigge i bøger, stille spørgsmål om bogstaver, få læst højt og snakke med det pædagogiske personale om det, bøgerne rummer.⁷

Læsefidusens ABC kan støtte barnet i overgangen fra børnehavebarn til skolebarn, fordi bogen vokser i takt med barnets udvikling af skriftsprog via tegne- og skriveleg. Barnets tegninger og tidlige skrift ses og anerkendes som barnets tilgang til at forstå verden og sig selv. Bogen inviterer også barnet til at tegne eller skrive oven på modelbogstaver fra A til Å, fordi de såkaldte *store* bogstaver ofte er de første betydningsfulde bogstaver for barnet. Barnets yndlingsbogstav er typisk det store begyndelsesbogstav i barnets navn, dernæst følger begyndelsesbogstavet i navne på barnets nære og kære. Alle bogens sider kan

---

⁷ Børne- og Socialministeriet (2018) s. 40

genbesøges - også i skolen. Sidste side med *kodebrikker* fra A til Å, kan eksempelvis bruges til kreativ leg og bogstavlotteri, hvor de *store* bogstaver kobles med de *små* bogstaver. Se f.eks. [Årshjulet ARK 10](#).

Læsefidusens ABC kan således støtte barnet på overgangsrejsen fra børnehavebarn til skolebarn, fordi det enkelte barn kan se en sammenhæng mellem det, barnet allerede mestrer - og alt det nye i skolelivet.

"Læsefidusen" og "Lillefidusen" er navnene på den store abe og den lille abe. Læsefidusen og Lillefidusen findes som to bløde plysdyr, der kan skabe tryghed og fungere som læsevenner. De to plysdyr kan købes i den fysiske boghandel eller via Daneklærerforeningens webshop.

De to figurer kan også printes som blyantsfigurer via sprogsportet.dk

De to figurer har hovedrollerne i *Læsefidusens ABC*, hvor de inspirerer til at lege og eksperimentere med bogstaver, tal, ord og fortællinger før skolestart. Figurerne indgår i materialer med flere forfattere og tegnere. Alle materialer er udgivet af Daneklærerforeningen. De to brands "Læsefidusen" og "Lillefidusen" tilhører Daneklærerforeningens forlag A/S og er registrerede varemærker.

Læsefidusens ABC har været inddraget i testforløbet, hvor den er testet som supplement til Læsefidusens Favoritter og Læsefidusens Årshjul. Ligesom den er blevet udleveret til testperiodens deltagende børn.

5.3.2 Udvikling af Læsefidusens Årshjul

Læsefidusens Årshjul er tænkt som et cirkulært produkt under overskriften: "Året rundt med Læsefidusen". Årshjulaktiviteterne er udviklet i Holbæk Kommune af Holbæk Bibliotekerne sammen med Holbæk Bog & Idé og forfatter Maj-Britt Westi.

Tanken bag årshjulaktiviteterne er, at de kan tilpasses hverdagen i børnehaven, børnehaveklassen, SFO'en eller derhjemme sammen med forældrene. Det er altså ikke en samling af faste forløb, der skal tilgås i en bestemt rækkefølge, men kan tilpasses situationen. Hver årshjulaktivitet findes nemlig på tre niveauer A, B og C, og ideerne på hvert niveau kan også kombineres, udvikles eller forenkles, så aktiviteten følger barnets interesse i situationen.

Emnerne til årshjuletaktiviteterne blev fundet sammen med udvalgte pædagoger og dagtilbudsledere fra Holbæk i et tæt samarbejde med Læring & Trivsel, Holbæk Kommune. Her blev afholdt en række sparringsmøder med konsulenterne, der afviklede et fokusgruppeinterview. Fokusgruppeinterviewet tog afsæt i institutionernes praksis i forbindelse med at skabe sammenhæng for børnene i overgangen fra dagtilbud til skole.

I fokusgruppeinterviewet stillede vi bl.a. spørgsmålet "Hvornår er elever i børnehaveklassen store nok til at være rollemodeller for de kommende skolebørn?" og svaret blev "Efter 2/2 ½ måned - de store kan sagtens 'læse' op for de små". Blandt andet på baggrund af disse bemærkninger, valgte vi at starte i efteråret (tæt på den tid hvor børnene indskrives i skolen) med en aktivitet med emnet STOR OG LILLE. Et emne der taler ind i Sammen om Skolestarts ønske om at "tage det kommende skolebarn i hånden og gå med ind i skolen".

Læsefidusens Årshjul rummer også et ønske om at rammesætte dialogen med det kommende skolebarn. Derfor er emnet TID vigtigt. Hvornår starter man rigtigt i skole? Er det når/hvis man skal i tidlig SFO eller i førskole om foråret? Eller er det efter sommerferien i børnehaveklassen?

Legen med bogstaver og ord er essentiel for det kommende skolebarn og aktiviteterne i BOGVÆRKSTEDET, ORDJAGTEN og BOGSTAVBUTIKKEN taler ind i et ønske om at gøre læring af bogstaver, ord og i sidste ende selvstændig læsning og fordybelse til en leg på tværs af arenaer.

Aktiviteterne i YNDLINGSBOGEN taler ind folkebibliotekernes kerneopgave ift. at formidle bøger til de mindste og lade dem anbefale til andre. Det er en aktivitet, der er inspireret af det oprindelige Læsefidus-projekt, som Holbæk Bibliotekerne har arbejdet med siden 2014. YNDLINGSBOGEN optræder også i Læsefidusens ABC på Y-siden og knytter an til Bibliotekernes Læsespors kampagne Sommerbogen.

Aktiviteterne i YNDLINGSBOGEN baserer sig på nedslag i forskningsviden om fælles boglæsning og fælles bogsamtale, men aktiviteterne giver også det enkelte barn mulighed for at udtrykke sine tanker og følelser om bogen gennem skribletegninger, der anerkendes som en tilgang til at forstå verden og sig selv. Her læner vi os op ad tankesættet hos Kirkeby i *Hør, hvad jeg tegner! Tegning i pædagogisk arbejde med børn* (2020).

At være sammen om yndlingsbøger kan inspirere barnet til at vælge sig en yndlingsbog. Hvis barnet allerede har en yndlingsbog, kan aktiviteten sætte fokus på *genlæsning* af bøger. Vi vil gerne vænne barnet til at læse en bog, barnet er glad for – flere gange. At være sammen om genlæsning af en bog styrker barnets opmærksomhed på *bogen som skrevet tekst!* Gradvist finder barnet tryghed i bogen og begynder at bruge bogens fakta eller fantasi i sin leg. Ligesom barnet bruger bogens ord som sine egne, når barnet fortæller om bogen til andre.

Vi er inspireret af Lopéz, Lønholt og Broström: *Dialogisk læsning i teori og praksis* (2012) og bruger den gode metode – dialogisk læsning – til at styrke barnets sprogudvikling, fordi det er vigtigt, at både små og større børn møder rigtig mange forskellige ord! Bøgerne får os til at bruge ord, som vi måske ikke bruger i hverdagen. Og *det er netop i bogteksters righoldige, varierede og meningsfulde udbud af ord, at vi finder den dialogiske læsningens store styrke som sprogpædagogisk redskab.*

Vi bruger også dialogisk læsning til at åbne bøgernes historier for barnet. Vi genbruger Chambers fire grundspørgsmål, fordi de to første spørgsmål er gode redskaber til at sætte bogsamtalen i gang:

1. *Er der noget, du godt kan lide i bogen?*
2. *Er der noget, du ikke kan lide i bogen?*

Og de to sidste spørgsmål er gode redskaber til at åbne bogens tekst for barnet:

3. *Er der noget, der undrer dig i bogen?*
4. *Er der noget, du kommer til at tænke på?*

At være sammen om at fortælle og tegne til bøger kan skabe et fællesskab om yndlingsbøger - et såkaldt fortolkningsfællesskab. Barnets talesprog styrkes, når barnet fortæller om bogen og gør bogens ord til sine egne. Barnets fornemmelse for skrift styrkes, når barnet bruger tegning som sit første skriftsprog til at vise sine tanker og følelser. Vi bruger også barnets tegninger som barnets huske-redskaber. Barnets små tegninger kan støtte barnet som en slags stikord, hvorimod de store tegninger, hvor barnet har brugt tid på sit kunstværk, kan støtte barnet, når barnet skal forklare og fortælle om sin yndlingsbog for andre.

Det overordnede ønske er, at alle aktiviteterne i Læsefidusens Årshjul kan kombineres på tværs af børnenes hverdag, således at de oplever en genkendelse og en sammenhæng i overgangen fra dagtilbud til skole. Eksempelvis har vi udviklet et bogmærke med **Læsefidusens BOGSAMTALE**, hvor Læsefidusen stiller fire spørgsmål til Lillefidusen. Bogmærket er til barnet, men det er samtidig et redskab til barnets voksne ift. at skabe en samtale om en bog, MENS bogen læses. Spørgsmålene bygger på Chambers grundspørgsmål, der foldes ud på flere niveauer i YNDLINGSBOGEN og findes under årstiden Sommer – i Læsefidusens Årshjul.

Alle aktiviteterne i Læsefidusens Årshjul kan tilgås af alle målgrupper og skaber derved en sammenhæng og fælles fokus på *Sammen om Skolestart*.

5.3.3 Udvikling af Læsefidusens Favoritter

Forløbene til Læsefidusens Favoritter er udviklet af Herning Bibliotekerne.

De fire værker, der skulle optræde som Favoritter, blev valgt ud fra kriterier som målgruppe, genre-karakteristika og tilgængelighed (pris, anskaffelse og sprog). Der er udvalgt en klassisk fortælling, et moderne klyngeværk, en fagbilledbog og en spil-app, som med adventure-elementer foregår i et musikalsk univers.

Til hvert af de fire værker er der udarbejdet et forløb til henholdsvis hjem, børnehave og børnehaveklasse. Det er således meningen, at man i børnehaveklassen genbesøger de værker, man arbejdede med i børnehaven. Dette er valgt, så litteraturen kan fungere som overgangsobjekt for barnet. Se mere herom i Hogsnes: *Bildebokas potensiale for barns erfaringer med sammenheng i overgangen fra barnehage til skole* (2017). Selve aktiviteterne vil være nye, når man møder værket i børnehaveklassen.

Vi har under udviklingen af forløbene bl.a. ladet os inspirere af den reflektive tilgang 'æstetisk dialog', som styrker barnets multimodale læse- og udtrykskompetencer. Se bogen *I begyndelsen var billedet* af Janne Højrup Nielsen og Søren Fanø (2020).

Forløbene er bygget ensartet op, så den voksne får erfaringer med en tilgang, som kan anvendes på andre værker også. Vi har lagt vægt på at have alle literacy-elementer i spil: tale – lytte – læse – skrive – vise.

I forløbene til de professionelle startes med en kort introduktion for den voksne til teksten og dens særlige opbygning, samt temaer og forslag til fokusord. Herefter følger de tre hovedafsnit *Før læsning*, *Under læsning* og *Efter læsning*.

Før læsning undersøges værkets for- og bagside sammen med børnene. Hvad lægger de mærker til? Er der særlige kendetegn, som fx angiver at det er et eventyr eller anden genre? Der tales om forventninger, så børnene stemmes tematisk til indholdet af værket.

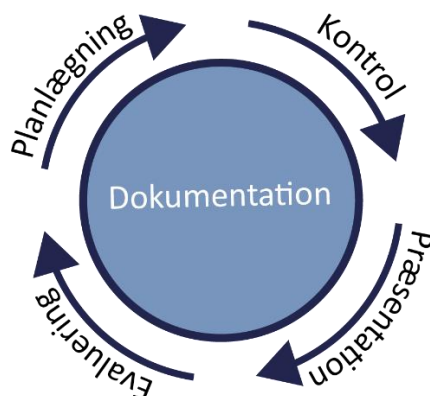
Under læsning er inddelt i flere læsninger inspireret af Lopéz, Lønholt og Broström: *Dialogisk læsning i teori og praksis* (2012). I den første læsning introduceres barnet til værket, som det står i sig selv. I den anden læsning udforskes og drøftes værket. Der kan være genretræk, som børnene kan forholde sig til. I den tredje læsning vender man tilbage til værket ved bl.a. at genfortælle for hinanden. I børnehaveklassen lægges desuden op til filosofisk samtale om værket. Vi har her taget afsæt i bogen *Tænk højt med dine elever* af Peter Worley (2019).

Efter læsning følger den æstetiske bearbejdning af værket, og der arbejdes med barnets egne udtryk. Der er forslag til ét længere æstetisk læringsforløb, baseret på grundmodellen i Austring og Sørensen: *Æstetik og læring: Grundbog om æstetiske læreprocesser* (2006). Herefter følger en række forslag til mindre

omfattende aktiviteter. Den voksne udvælger selv de aktiviteter, som passer bedst ind i deres hverdag og læringsmål.

Pædagogen/børnehaveklasselederen vurderer også selv, i hvor høj grad børnegruppen har udbytte af at blive involveret i planlægning, kontrol, præsentation og evaluering af aktiviteterne.

Vi har tænkt det ind for at få børneperspektivet med og stiller bl.a. konkrete forslag til barnets involvering i den løbende dokumentation. Vi ser det som en væsentlig del af barnets læring og dannelse at håndtere tegning, fotografering, optagelser og andre metoder til at fastholde indtryk og formidle egne ideer.

For at understøtte barnets oplevelse af sammenhæng, kan man i børnehaven vælge at samle dokumentation af forløbene i en mappe eller kasse, som kan følge barnet til skolen. Således bliver det synligt for barnet, at der bygges videre på et kendt grundlag.

I materialet til hjemmet er alene en kort introduktion til værket og en række forslag til aktiviteter, som er lette at gå til i et almindeligt hjem, hvor der ikke nødvendigvis er adgang til krea-materialer og lign.

Materialet blev gennemlæst og kommenteret af fagprofessionelle og dernæst tilrettet, før det blev afprøvet med børn. På baggrund af denne afprøvning fandt den endelige evaluering sted. Det første udkast blev dels visse steder korrigeret aldersmæssigt, dels blev det gjort lettere håndterbart med store børnegrupper. Det er stadig vigtigt at pointere, at den enkelte pædagog/børnehaveklasseleder udvælger aktiviteter og tilpasser materialet sin børnegruppe og øvrige planlægning. Materialet skal tjene til inspiration for den enkelte underviser og give mulighed for at tilgå værket på to forskellige tidspunkter i børnenes liv med inddragelse af forældrene.

"Sikke et fint forløb. Jeg har kun ros til det. jeg mener bestemt ikke det er for svært men derimod lige til at gå til. [...] Jeg kunne rigtig godt lide eventyrkort med både tegninger og ord afhængig af hvor barnet er. Og så var det rigtig fint at der også var tilknyttet en kreativ opgave med at lave en heks, samt gode forslag til hvordan man kan vælge at arbejde videre med eventyret. jeg ser allerede for mig en fin udstilling med hekse, dramatisering, og ideen med indtaling passer rigtig fint ind hvis man vil lave en bog på bookcreator hvor børnene tegner /sætter billeder ind af en start, midte og slutning."

Børnehaveklasseleder, udviklingsperioden, juli 2021.

6. Testperioden

I både Holbæk og Herning blev hjemmeside, formater og aktiviteter testet i oktober 2021, bl.a. i samarbejde med Bog & Idé. I begge kommuner valgte vi at samarbejde med dagtilbud og skoler uden for hovedbyen. Formålet var at afprøve konceptet med nye børn og familier for at få belyst konceptets kommunikation og anvendelse.

6.1 Holbæk

”Jeg klipper ikke!”... sådan lød det fra en dreng, der var placeret ved et bord med *Sammen om Skolestart*-materialer på, til et forældrearrangement. Drengens far svarede ikke, men begyndte at klippe Lillefidusen ud af et printark og lagde den anden halvdel med Læsefidusen foran på bordet. Drengen så på faderen. Så begyndte han at klippe Læsefidusen ud. Snart blev der skabt to blyantsfigurer. Som små hånddukker. De satte stemmer til figurerne og sammen gik de ud i biblioteket og fandt bøger...

Og det var jo lige det her, vi drømte om, da vi indledte dialogen om konceptet *Sammen om Skolestart* sammen med Bibliotekernes Sprogspor, Dansk lærerforeningen og forfatter Maj-Britt Westi. Denne episode udspillede sig på biblioteket den 1. oktober 2021, hvor forældre fra SFO'en i Holbæk By Skole hjalp med at afprøve printark fra Læsefidusens Årshjul, der findes på sprogsportet.dk. Det var et hyggeligt arrangement, der blev afsluttet med kommentaren ”*Det gør vi igen!*” fra SFO'ens personale.

6.1.1 Dagtilbud og skole

I Holbæk har Svinninge Skole, Børnehaven Pilehytten i Svinninge, og forældre og børn fra Bjergmarksskolens SFO hjulpet med at forfine projektet gennem test. Rikke Rørbeck Drustrup, projektleder på *Sammen om Skolestart*, og Anne-Mette Sigaard, fra Holbæk Bibliotekerne og Svinninges Skoles Pædagogiske Læringscenter har fulgt processen tæt. De oplever, at bibliotekets henvendelse har givet anledning til en fælles, faglig sparring om skolestart. Selv om det kan synes tidligt at tale om skolestart i efteråret, så er det her børnene indskrives i skolen. Derfor er forældre særligt motiverede for at begynde dialogen med børnene og dagtilbuddet. *Sammen om Skolestart* sætter litteraturen i spil som ”det fælles tredje”, som samtalen kan udspringe fra.

Da Rikke og Anne-Mette mødte børnehaveklasselederen, Kirsten Wibe Teilmann, var det rigtig svært for Kirsten at finde tid til at teste *Sammen om Skolestart* med sin børnehaveklasse. Men hun er glad for, at det alligevel lykkedes at finde hyggetid med børnene om aktiviteterne, for det er der ikke meget af i forvejen i 0.klasse, synes hun. Kirsten mener, at Læsefidusens Favoritter, helt konkret *Livet i skoven*, fungerer rigtig godt som supplement til det, man ellers skal i børnehaveklassen. Bogen kan med fordel kan være en støtte i de tilfælde, hvor der er vikar. I det hele taget er det nogle gode aktiviteter på Sprogsporet.dk/sammen-om-skolestart, der hurtigt kan printes og bruges - både i klassen og derhjemme sammen med forældrene. Hun kunne bare godt ønske sig lidt mere af det - og bare med tal. Testforløbet i børnehaveklassen blev til to besøg fra biblioteksdamerne, et intromøde med Kirsten samt et evalueringsmøde.

Børnehaven Pilehytten har samarbejdet med Anne-Mette, der også er fast tilknyttet skolen pædagogiske læringscenter om at få hul på konceptet. Børnehaven havde fået til opgave at teste *Bettinas Badekar* fra Læsefidusens Favoritter med børnene, der skal starte i skole til sommer. Der blev aftalt et forløb, hvor Anne-Mette begyndte med at læse den på skolebiblioteket på Svinninge Skole. Børnene har været meget glade for at få historie på skolen. Børnehaven Pilehytten og Svinninge Skole er kun adskilt af en græsplæne, men det kan alligevel synes som to meget forskellige verdener for børnene.

6.1.2 Bog & Idé

Testperioden i Holbæk Bog & Idé bød på *Sammen om Skolestart*-aktiviteter med emnet TID for førskolebørn og deres forældre. Invitationen lød således:

"Fokus denne dag vil være kalenderen, og vi leger med begreber som ugedagenes navne, måneder, tidsforståelse, fødselsdage, årets gang osv."

Workshoppen var sat til en fredag eftermiddag i oktober.

Invitationen til børnehavebørnene blev formidlet gennem Holbæk Bibliotekerne, som vi tidligere har haft gode erfaringer med i samarbejdet omkring "Find fidusen med Læsefidusen". Invitationen til workshop blev givet til børnene i Pilehytten i Svinninge. Pilehytten har ikke tidligere deltaget i arbejdet med Læsefidusen og havde kun 6 børn, der var i målgruppen. Der dukkede desværre ingen inviterede børn og forældre op på dagen. Vi er dog klar til ny workshop, da vi ved fra tidligere, at det virker. Materialerne fungerer godt til at blive lagt frem i butikken og signalerer, at man kan sætte sig og lave printarkene sammen - forældre og skolestartsbarn. Måske når der skal købes skoletaske og nyt penalhus?

I forbindelse med den lokale udrulning af *Sammen om Skolestart* i Holbæk, er butikken involveret i en gentagelse af workshoppen fra testen med titlen "Sammen om Skolestart - Kalender-laboratorium" og i april/maj 2023 planlægges et familiearrangement "Skolestarts-laboratorium". Begge i tæt samarbejde med Holbæk Bibliotekerne.

6.1.3 Opsamlende for testperioden i Holbæk

I Pilehytten i Svinninge har hele stuen deltaget i aktiviteterne, selv om det kun var 6 5-årige, der reelt var skolestartsbørn. Det har givet en øget bevidsthed hos pædagogerne ift. højtlesning. Nu læses der hver dag. Det var børnene ikke tidligere vant til, men de kan rigtigt godt lide det, siger Jannie Provstgaard Kvistgaard og Ditte Drejø, der er pædagoger for Falkestuen i Pilehytten

Opgaven for børnehaven i testperioden var at læse Bettinas Badekar af Flemming Quist Møller, Kristian Nordentoft og Jesper Fink. Det var primært for at teste, om historien var for svær for de mindste børn. Børnebibliotekar Anne-Mette Sigaard, der også er tilknyttet PLC på Svinninge Skole, startede på historien en dag, hvor gruppen var inviteret over på besøg på skolen. Børnene sad helt stille og lyttede. Herefter fik de den med hjem til børnehaven, hvor den er blevet læst færdig. Det var en rigtig god oplevelse. De har ikke rigtigt nået at arbejde med aktiviteterne til bogen, men de har sat krydser i Legetøjskataloger og talt om, hvad de ønsker sig.

Sammen om Skolestart har været en gave, siger Jannie og Ditte. De besluttede ret tidligt at inddrage de mindre børn på stuen også. De har fundet en masse bøger rundt om i børnehaven, som var sat langt væk fra børnene på de øverste hylder, som de så har sat ned i børnehøjde. Det er blevet til et lille læsehjørne. De slutter med at tilføje om børnene: *"Jamen, de elsker bare bøger."*

6.2 Herning

I modsætning til Holbæk havde vi i Herning ikke et tidligere forløb omkring Læsefidusen at bygge på. Vi skulle have fat i forældrene i efteråret, hvor børnene allerede var i fuld gang med førskole/skoleåret. Det kom til at udfordre os mere end forventet, sikkert også pga. den daværende situation med Covid-19, men vi

fik startet lokale samarbejder op og fik gjort nogle erfaringer, som vi tager med ind i den kommende drift. Familierne modtog invitationer via børnehaven eller børnehaveklasselederen.

6.2.1 Lokalbiblioteksarrangement for børnehavebørn med forældre

Invitationen lød: *Denne dag vil jeg være på biblioteket og fortælle om de første læs-selv bøger, og vi leger med aktiviteterne fra Sammen om Skolestart. Alle familier får en pose med ferieaktiviteter med hjem.*

Der kom 3 familier (ud af de 10 børn, som skulle deltage i forløbet i børnehaven). Den ene familie havde været på biblioteket før, mens de to andre ikke var vant til at komme der. Familierne hørte, hvordan man kan blive oprettet som låner og at man kan gøre det hjemmefra.

Stemningen var uformel og lagde op til dialog. En familie kendte godt til Læsefidusen og var begejstret for bamserne. De havde ikke arbejdet med det i børnehaven endnu, så de kendte ikke til Sangglad-app'en og havde heller ikke det store indblik i projekt *Sammen om Skolestart*, men var alligevel kommet og ville gerne høre om det.

Vi prøvede Jan Kjærs Nomer-orkester og børnene syntes, det var sjovt at bruge siden.

Vi snakkede om den første læsning og forældrene blev præsenteret for de første læs-selv-bøger med kun to-tre bogstaver i. De fik blandt andet en forklaring på, hvad "lydrette ord" dækker over. Der blev også talt om betydningen af fortsat højtlesning af bøger med mere tekst end i letlæsningsbøgerne.

Forældrene så, hvor letlæsningsbøgerne står og de var også ovre at kigge i dem på eget initiativ.

Familierne lagde selv op til en snak om lydbøger og de delte erfaringer med hinanden om at få ro på børnene undervejs ved at holde en hånd på dem, og der blev talt om, at man også kan sidde og tegne, bygge med klodser eller en anden aktivitet, mens man lytter.

Forældrene spurgte meget ind til aspektet med bogstaver og læsning. Det var tydeligt, at der her i efteråret stadig var lang tid til skolestart i forældrenes perspektiv. Det var vigtigt for dem, at børnene stadig legede og var børn. I drift vil introduktionen til de første læs-selv først ligge efter skolestart, mens legen med de forskellige aktiviteter fra Årshjulet kan ligge hele året. Der kan også introduceres til ABC'er og lignende.

6.2.2 Plads til forskel – arrangement for børnehaveklassebørn med forældre

Invitationen lød: *Denne dag vil en ansat fra biblioteket komme og fortælle om de første læs-selv bøger, og vi leger med aktiviteterne fra Sammen om Skolestart. Alle familier får en pose med ferieaktiviteter med hjem. Efter arrangementet er Plads til Forskel vært ved en Familieaften med let aftensmad inkluderet for dem, der har lyst. Der vil være et kort oplæg om deres arbejde i lokalområdet.*

En af de deltagende børnehaveklasser ligger i et skoledistrikt med et stort alment boligbyggeri omfattet af den boligsociale helhedsplan Plads til Forskel.

I forventning om, at en del af klassens børn ville have bopæl i dette område, tog vi kontakt til Plads til forskel for i samarbejde med dem at afholde en familierettet aktivitet tilknyttet konceptet *Sammen om Skolestart*.

Biblioteket har tidligere haft succes med at få tilknyttet aktiviteter til de familieaftener med fællesspisning, som Plads til Forskel arrangerer fast.

Derfor blev det aftalt at afholde SoS-aktiviteten i Plads til Forskels arrangementslokale forud for en aften med fællesspisning. Via børnehaveklasselederen blev alle klassens familier inviteret til at komme og høre om de første læs-selv-bøger og lave krea-aktiviteter tilknyttet bogen, som børnene arbejder med i skolen under pilotperioden, samt få en efterårspose med hjem. Interesserede kunne tilmelde sig spisningen bagefter. Aktiviteter og efterårspose kan hentes under årshjulet på sprogsportet.dk/sammen-om-skolestart.

Desværre viste det sig umiddelbart før arrangementet, at kun én familie fra den pågældende klasse boede i området. Og ingen familier dukkede op på dagen for arrangementet.

I dialogen med Plads til Forskel blev vi imidlertid enige om, at det vil give mening at gentage arrangementet en anden gang, da vi tidligere har haft gode erfaringer med dette format. Men at vi forud skal afklare med børnehaveklasselederen, hvor stor en andel af klassens børn, der bor i området omfattes af den boligsociale helhedsplan. I tilfælde med kun få familier i området, vil det give bedre mening at afholde arrangementet på fx skolen i forbindelse med afhentning af børnene eller et evt. forældremøde.

6.2.3 Bog & Idé – arrangement for børnehaveklassebørn med forældre

Invitationen lød: *Denne aften handler om de første tegne- og skriveredskaber, og Bog & Idé vil også præsentere nogle læs-selv-bøger for jer. Vi leger med nye aktiviteter fra Sammen om Skolestart.*

Under pilotperioden er de deltagende børnegrupper bosat omkring mindre byer i kommunen. Vi udpegede den nærmeste børnehaveklasse til at blive inviteret til et arrangement hos Bog & Idé i Herning. Forretningen ville helst lægge arrangementet op ad åbningstiden, så klassens familier blev inviteret til at komme kl. 18 cirka et kvarters kørsel fra skolen. Ingen valgte at benytte sig af muligheden for at komme og høre om skriveartikler til børnene og lege bogstavjagt (endnu en aktivitet fra årshjulet) i butikken. Vi var da også godt klar over, at tidspunktet var kritisk for en småbørnsfamilie. I dialogen efterfølgende blev vi enige med forretningen om, at vi vil afholde et tilsvarende arrangement en lørdag eftermiddag i åbningstiden, når vi kommer hen i foråret, hvor den naturlige interesse for skolestart og skriveartikler melder sig.

6.2.4 Opsamlende for testperioden i Herning

Generelt om pilotperioden i Herning kan siges, at det ville have været en fordel at kunne invitere bredere ud og på tidspunkter, hvor interessen naturligt er der. Vi var meget bundne af de tilmeldte børnegrupper og den fastsatte periode (oktober). Man kunne mærke på forældrene, at det hele var løsrevet fra det normale rul, og at de for skolebørnenes vedkommende har arbejdet med andre materialer ved selve skolestarten. For børnehavebørnene ligger det lidt for tidligt og for børnehaveklassen lidt for sent. Det er præmissen, indtil konceptet kommer ind i et naturligt rul og børnene kan møde materialet, hvor og når det er tiltænkt.

De lave besøgstal til arrangementerne har da heller ikke afskrækket os fra at have lignende aktiviteter alle tre steder: På biblioteket, til familieklub og i en Bog & Idé. Vi vil bare gøre det, hvor vi kan se af kortet på Mødestedet, at det giver mening rent geografisk, og så lægge det tidsmæssigt, hvor det passer ind i årshjulet.

De printede materialer fra årshjulet, som vi fik tilovers fra de planlagte arrangementer, blev sat frem til uddeling på hovedbiblioteket, hvor de alle blev afsat. Så vi tror på, at interessen og behovet er der – vi skal bare selv være på rette tid og sted. En gevinst ved aktiviteterne var, at det fik nogle familier ind på biblioteket, som ikke havde været der før. Det giver også værdi til konceptet.

7. Resultater og erfaringer

Vores opgave i projektet har været at undersøge, hvordan vi kunne skabe en materialepakke, som kunne bruges på tværs af barnets arenaer til at give børn og forældre en oplevelse af sammenhæng i overgangen fra børnehave til skole. Derved ville vi gerne opnå øget læselyst og at gøre folkebibliotekerne til en fast og synlig del af skolestarten – også for de familier, som ikke kommer på det fysiske bibliotek.

Vi fik at vide på forhånd, at det ville blive en udfordring at lave et materiale, som kunne gå på tværs af de to børnegrupper – førskolebørn og skolebørn.

Imidlertid har vi oplevet et stort engagement hos de fagfolk, vi har henvendt os til fra både forvaltning, dagtilbud, skoler, boghandler og boligsociale sammenhænge. Det har givet en masse værdifuld sparring til projektet og dermed også til det produkt, som vi nu kan præsentere.

Materialerne er blandt andet blev alderskorrigeret nogle steder, ligesom et ønske om minuskler ("små bogstaver") er blevet imødekommet med extra printark.

7.1 Udfordringer undervejs

Covid-19 ramte næsten samtidig med projektstart og har været en faktor gennem hele projektet. Det betød dels ganske få fysiske møder mellem projektdeltagerne, men må formodes også at have indvirket på antallet af deltagere ved arrangementer.

Projektet har været et samarbejde mellem flere forskellige faggrupper og arbejdskulturer fra både den offentlige og private sektor. Vi arbejder, kommunikerer, producerer og formidler forskelligt og opererer med forskellige tidshorisonter. På grund af de mange ubekendte i udviklingsprocessen var det svært både at lægge og overholde en detaljeret produktionsplan. Til gengæld har gode ideer og forslag kunnet gribes undervejs. Det har været en læreproces og der har været flaskehalse undervejs, men der har været en beredvillighed fra alle involverede, så alt er lykkedes til fælles tilfredshed.

Konceptet er tænkt som et cirkulært produkt ("Året rundt med Læsefidusen"), og det var udfordrende først at skulle teste med målgruppen EFTER skolestart, hvor vi i drift vil formidle og aktivere løbende og gribe børnene allerede FØR skolestart. Ideelt set havde testperioden ligget hen over perioden fra april til september. Det mulige var oktober 2021.

Det var en udfordring at få forældrene til at møde op uden for skolesammenhæng. Vi tillægger det til dels, at vi ikke nåede at gribe forældrene på tidspunktet for den reelle skolestart, dels at det generelt i samfundet var svært at trække folk til huse i skyggen af Covid-19. Imidlertid gav det stor værdi for dem, som vi formåede at samle på biblioteket – især fordi der kom familier, som ellers ikke kendte stedet og blev positivt overraskede over mulighederne. Vores samarbejdspartnere har da også alle ønsket at gentage det nu, hvor skolestarten nærmer sig og vi alle bevæger os frit igen.

7.2 Relevans for målgruppen

Hjemmeside og materialer er løbende afprøvet på fagfolk, som har meldt tilbage både mundtligt og skriftligt. Materiale og hjemmeside er dermed løbende justeret. Ved udgangen af testperioden i oktober 2021 blev der desuden indsamlet primært kvantitative data via anonyme online spørgeskemaer.

7.2.1 Forældre

Fra gruppen af involverede forældre havde vi 12 respondenter.

"Min søn er meget optaget af det. Alt med Læsefidusen. Han vil meget gerne læse og skrive. Også derhjemme" Forælder, spørgeskema efter testperioden, oktober 2021.

Hovedpointer fra datasættet:

- 75% havde brugt Læsefidusens ABC i hjemmet og halvdelen angav med højeste pointtal (5) at være meget tilfredse med bogen. De øvrige forældre fordelte sig på 3 og 4 point. Dvs. fra mellem til overvejende tilfredshed.
- 58,3% havde deltaget i en relateret aktivitet bibliotek eller boghandel. Af disse 7 forældre angav 6 med højeste pointtal (5) at være meget tilfredse, mens én angav mellem tilfredshed (3 point).
- Blandt de tre familier, der havde prøvet aktiviteterne i efterårsposen, angav én forælder med 4 point at være overvejende tilfreds og to forældre at være meget tilfreds (5 point).
- Blandt de 5 som havde været inde på konceptets hjemmeside sprogsportet.dk/sammen-om-skolestart angav tre med højeste pointtal (5) at siden var rigtig god. De øvrige forældre fordelte sig på 3 og 4 point. Dvs. fra mellem til overvejende god.
- 5 forældre havde set på det øvrige indhold på sprogsportet.dk, og 100% af disse ville anbefale sitet til andre.
- 8 forældre angiver at have haft børn i dagtilbud/skole, som har arbejdet med *Sammen om Skolestart*. Heraf angiver 7 at barnet har talt om eller på anden måde vist interesse for det, og at de vurderer, at forløbet har været godt for deres barn (den sidste respondent angiver 'ved ikke').
- Blandt 8 svar vil 75% selv bruge materialerne igen en anden gang, mens 62,5% vil anbefale *Sammen om Skolestart* til andre (de øvrige angiver 'ved ikke').

7.2.2 Fagfolk

Fra gruppen af fagfolk havde vi 6 respondenter, dvs. at alle involverede dagtilbud/skoler har svaret. Halvdelen af respondenterne var fra børnehaver/førskoler; den anden halvdel fra skoler.

En enkelt respondent var fra en førskolegruppe, som havde valgt at arbejde med Læsefidusens ABC, da de kun mødtes en gang ugentligt. De øvrige 5 arbejdede med forløbene til Læsefidusens Favoritter, så alle fire værker blev testet. Alle disse 5 respondenter har anvendt konceptets hjemmeside sprogsportet.dk/sammen-om-skolestart i forbindelse med forløbet.

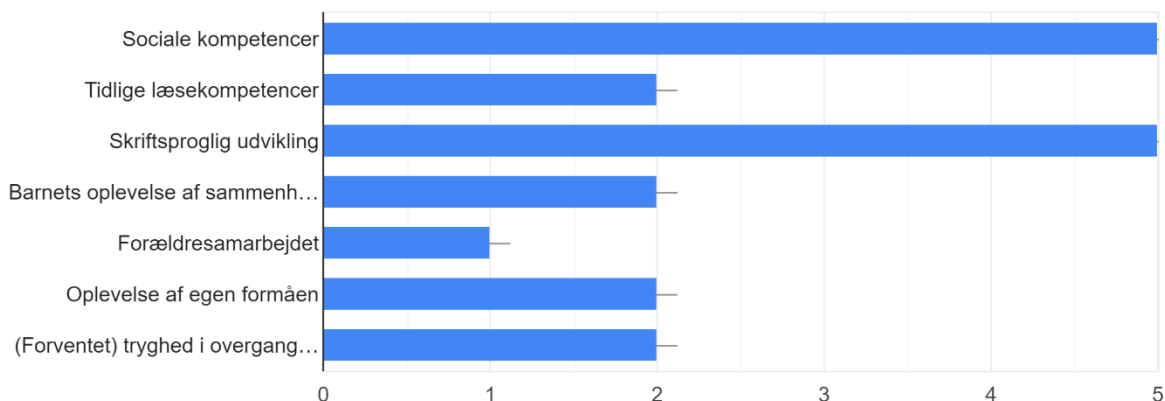
Hovedpointer fra datasættet:

- På spørgsmålet om, hvor godt deres behov blev opfyldt at hjemmesiden, angiver halvdelen 4 point ud af 5 mulige. De øvrige henh. 3 og 5 point. Dog angiver kun en enkelt konkrete mangler, nemlig kodekort med minuskler ("små bogstaver"). Disse blev efterfølgende tilføjet.
- Halvdelen angiver senere i skemaet at have manglet materialer til orientering af forældre. Disse blev først udviklet og lagt på hjemmesiden senere i projektføreløbet. Derfor var der kun midlertidigt, forælderrettet informationsmateriale til rådighed i testperioden.
- Adspurgt om den generelle oplevelse af siden svarer alle 6 positivt med ord som *"enkel og overskuelig"*, *"informativ"* og *"professionel"*.
- 100% angiver, at forløbene har passeret godt til børnenes niveau og interesse.
- Adspurgt om tidsforbrug svinger det fra et par timer i alt til to daglige timer i to uger.

- Bortset fra dén ene respondent, som har arbejdet med app'en, oplever alle, at de er blevet inspireret i deres arbejde med litteratur. Samme respondent oplever samtidig, at forløbet har passet godt ind i deres hverdag og læringsmål, og at børnene har været *"glade for at synge og lege i appen"*, selvom det var *"Lidt indviklet at sætte sig ind i for børnene første gang"*.
- 5 respondenter har set Læsefidusens ABC. 5 angiver at finde det 'relevant for barnets skriftsproglige udvikling og skoleparathed' at tilbyde familierne et hæfte som dette, mens 4 finder det 'relevant for involveringen af hjemmet'.
- Adspurgt, om respondenterne oplever sammenhæng mellem elementerne (ABC, Favoritforløb, årshjul og diplom), svarer 4 'ja', 1 'nej' og 1 'ved ikke'.
- 83% vil anbefale det samlede koncept til andre (én respondent 'ved ikke'), mens 100% forventer at gennemføre forløb med Læsefidusens Favoritter en anden gang og vil anbefale det til andre.
- Halvdelen giver max antal point (5) til oplevelsen af det tværfaglige samarbejde med biblioteket. To giver 4 point, mens en enkelt giver 3 point.
- Halvdelen angiver endvidere i højere grad at have fået øjnene op for, hvad biblioteket kan tilbyde.

Oplever du helt overordnet, at arbejdet med konceptet Sammen om Skolestart har tilført værdi til børnene på et eller flere af flg. områder?

5 svar

"En god side med input til nye ideer og dejligt med forslag til bøger." Børnehaveklasseleder, spørgeskema efter testperioden, oktober 2021.

"[...] spændende side, hvor der er mange gode aktiviteter for børn sammen med deres forældre." Pædagog om sprogsportet.dk, spørgeskema efter testperioden, oktober 2021.

"Det var rigtig dejligt at opdage at vi kan bruge [biblioteket] til, hvis vi har en projekt på stuen. At de kan komme med ideer til hvad vi kan læse." Pædagog, spørgeskema efter testperioden, oktober 2021.

7.3 Sammenfatning

Er det således sandsynliggjort, at vi kom i mål med at skabe den ønskede materialepakke, så konceptsiden for *Sammen om Skolestart* (sprogsporet.dk/sammen-om-skolestart) fremover vil blive brugt af skolestartsbarnets voksne – såvel professionelle som private – til i fællesskab at styrke overgangen fra børnehave til skole?

Ja, det mener vi. Men der er heller ingen tvivl om, at der venter et stort formidlingsarbejde. Her vil det helt sikkert være en fordel, at både Dansk Lærerforening og Bibliotekernes Sprogspor allerede har et stærkt netværk at formidle gennem. Men fremtiden for det nye koncept er naturligvis helt afhængig af, at biblioteker landet over tager formidlingsopgaven på sig – både ved at uddele det markedsføringsmateriale, som sendes til alle landets biblioteker, og ved at understøtte den lokale skolestart.

Med det engagement, som hidtil er vist fra både biblioteksansatte, forældre og samarbejdspartnere tror vi på, at såvel behovet og interessen for at gå *Sammen om Skolestart* er til stede.

Se også de sammenfattende konklusioner afsnit 4.

8. Implementering og overgang til drift

Sammen om Skolestart er som koncept fuldt implementeret i Bibliotekernes Sprogspor og på hjemmesiden sprogsportet.dk. Konceptet præsenteres desuden på læsesportet.dk, som aldersmæssigt rammer de voksne omkring de ældste børn i konceptets målgruppe.

8.1 Holbæk

I Holbæk er planen at udrulle konceptet på alle kommunens 40 institutioner. Det betyder, at alle 5-årige i Holbæk får Læsefidusens ABC i boggave af biblioteket. Den modtager de i august.

Forløbet i Holbæk Kommune er planlagt til at starte i efteråret 2022 og har dermed grebet anbefalingen om at få fat i forældrene, hvor de bliver opmærksomme på børnenes skolestart i forbindelse med indskrivning til skole i oktober. Her er emnet STOR & LILLE. Holbæk Bibliotekerne har indgået et samarbejde med Sj. Teater, der viser deres forestilling "Lillebitte, Kæmpestor" kombineret med aktiviteten STOR & LILLE. Denne tilbydes som et forældrearrangement for alle de kommende skolebørn og deres voksne. Forestillingen vises også på Svinninge Skole, hvor de børnehaveklassebørn, der var en del af projektets testperiode, inviteres ind - sammen med de kommende skolebørn, for at lade dem få en fælles dialog om emnet.

Årshjulet fortsættes med at arbejde med TID som emne i januar, hvor året begynder. Her har biblioteket valgt at udpege et særligt område af kommunen, hvor der ikke er et tæt samarbejde omkring målgruppen endnu - og samtidig invitere til et åbent forældrearrangement i Holbæk Bog & Idé's Læringsrum.

I foråret begynder vi at rette opmærksomheden på bogstavkendskab i BOGSTAVBUTIKKEN. Princippet er det samme som før. Et udvalgt besøg i en institution og et åbent forældrearrangement.

I sommerferien er YNDLINGBOGEN et tilbud, der er koblet til Sommerbogen (Læsesporets læsekampagne), hvor børnene øver sig i at finde de bedste historier og fortælle om (anmelde) de bedste bøger, de har læst, til hinanden.

I forbindelse med at udarbejde et internt årshjul har vi benyttet Planlægningsværktøj og Formidlerårshjulet.

Alle dagtilbud i Holbæk får tilknyttet en bogsamling med relevante bøger til målgruppen, herunder titlerne fra Læsefidusens favoritter og en reklame for de tilhørende aktiviteter. Ligesom de bliver opfordret til at tilmelde sig Mødestedet på hjemmesiden. Bogsamlingerne er en del af et nyt projekt i kommunen, Klub BOGglad, der er støttet af Slots og Kulturstyrelsens BOGglad-pulje.

Alle tilbud, der henvender sig til børnene og deres forældre, formidles via AULA. Her har biblioteket fået adgang til at formidle via AULA, hvor der er oprettet tværgående grupper, der henvender sig til børnehaveklasseledere, forældre og til personalet i børnehaven, der herefter kan formidle videre til forældrene. Dette har vist sig at være meget effektivt ift. at få synliggjort aktiviteterne og forløbet. *Sammen om Skolestart* har været ventet i Holbæk Kommune og vi glæder os til at komme i gang.

8.2 Herning

I Herning Kommune fortsætter samarbejdet med Bog & Idé, som foreløbigt arrangerer en aktivitet med ORDJAGTEN en lørdag i maj, samt den boligsociale indsats Plads til Forskel. Her er det også planen at bruge printmaterialerne fra Læsefidusens Årshjul. Dels ad hoc i familiekлубberne, dels på den store familieejr i uge 26, hvor der er tilknyttet frivillige, som kan bruge materialet sammen med de relevante børnegrupper.

Bibliotekerne vil også selv løbende lave små værksteder med materialer fra Årshjulet, ligesom der til efteråret planlægges ”fyraftensmøder” for forældre omkring de første selv læsningsbøger. Desuden foræres Læsefidusens ABC til alle de børn, som skal starte i skole. Familierne vil få besked om tilbuddet via AULA, efter aftale med det lokale Center for Børn og Læring (CBL) i forvaltningen. Biblioteket har desuden fået lov at præsentere konceptet på møder for fagfolk – dels på et netværksmøde for børnehaveklasseledere, dels på et fagopdelt ledermøde i foråret.

8.3 Nationalt

Konceptet er præsenteret for biblioteksfolk fra hele landet ved en stor temadag afholdt af temasportet Glæden ved Sprog, Litteratur og Læsning i Vejle i efteråret 2021, samt ved Sprogsporets konceptdag i februar 2022. Konceptet er desuden omtalt i Sprogsporets nyhedsbrev.

Da der ved årsskiftet blev indgået partnerskabsaftaler mellem deltagende kommuner og Sprogsporet, angav hele 21 kommuner på forhånd, at de vil deltage i konceptet.

Med henblik på at opnå dialog med andre fagfolk præsenteres konceptet hen over foråret 2022 i stande på LÆRfest i København, Børnehaveklasselederforeningens Skolestartskonference i Nyborg og endelig De små læser i Rebild.

Center for Boligsocial Udvikling henviser til sprogsportet.dk fra deres hjemmeside for at synliggøre sitets muligheder for de boligsociale indsatser.

Der er desuden annonceret i magasinerne *Børn&Unge* (BUPL), *Skolestart* (Børnehaveklasseforeningen) og *Skolebørn* (Skole og Forældre), ligesom der er udsendt pressemeddelelser via projektdeltagernes egne kanaler.

I april fordeles fysiske kampagnematerialer til landets biblioteker via centralbibliotekerne. Det er herefter op til folkebibliotekerne selv at anvende de frit tilgængelige materialer og formidle konceptet overfor familier og potentielle samarbejdspartnere lokalt.

Holbæk Bibliotekerne er konceptejere for *Sammen om Skolestart* i drift under Bibliotekernes Sprogspor og svarer på spørgsmål via mailadressen sammen-om-skolestart@sprogsporet.dk.

9. Baggrundslitteratur

- **Broström, Stig (2019).** *Overgange og sammenhænge i børns liv.* København: Akademisk Forlag.
- **Børne- og Socialministeriet (2018).** *Den styrkede pædagogiske læreplan : Rammer og indhold.* [Kbh.]: Børne- og Socialministeriet. Lokaliseret 26.03.2022 på https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/7044%20SPL%20Den_styrkede_paedagogiske_laereplan_21_WEB%20FINAL-a.pdf
- **EVA (2016).** *Styrkede overgange fra dagtilbud til skole* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/styrkede-overgange-dagtilbud-grundskole>
- **Fast, Carina (2009).** *Literacy : i familie, børnehave og skole.* Aarhus: Klim.
- **Hogsnes, Hilde Dehnæs (2017).** Bildebokas potentiale for barns erfaringer med sammenheng i overgangen fra barnehage til skole. *Viden om Literacy*, (22), 20-25. Lokaliseret 12.03.2022 på https://www.videnomlaesning.dk/media/2213/22_hilde-dehn%C3%A6s-hogsnes.pdf
- **Højholdt, Andy (2016).** *Tværfprofessionelt samarbejde - i teori og praksis.* [Kbh.]: Hans Reitzels.
- **Kulturministeriet (2012).** *Danskernes Kulturvaner.* Lokaliseret 12.03.2022 på https://kum.dk/fileadmin/_kum/5_Publikationer/2012/Bogen_danskernes_kulturvaner_pdfa.pdf
- **Laskie, Cecilie (red.) (2017).** *Biblioteksdidaktik.* [Kbh.]: Hans Reitzels.
- **VIVE (2019).** *Læringsmiljøer i danske familier* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.vive.dk/da/udgivelser/laeringsmiljoer-i-danske-familier-13600/>

Læsefidusens ABC og Årshjul bygger på flg. teoretikere og værker:

- **Bleses, Dorthe, Hvidman, Charlotte, Munkedal, Søren og Højen, Anders (2018).** *Elever med svage kompetencer i sprog og læseforståelse.* Business and Social Sciences, Aarhus Universitet. Lokaliseret d. 22.03.2022 på: [Elever med svage kompetencer i sprog og laeseforstaaelse_20181004.pdf \(au.dk\)](https://www.au.dk/~/media/2018/04/Elever_med_svage_kompetencer_i_sprog_og_laeseforstaaelse_20181004.pdf)
- **Broström, Stig (2021).** *En god skolestart = et godt samarbejde mellem børnehave og skole i Skolestart*, (1) , s. 10-12. Børnehaveklasseforeningen. Lokaliseret d. 22.03.2022 på: https://www.boernehaveklasseforeningen.dk/file/hent/1473/Skolestart%201%202021_web.pdf
- **Broström, Stig (2021).** *Pædagogikkens ABC: en kærlig hilsen til pædagoger.* Frederiksberg: Frydenlund.
- **Broström, Stig (2019).** *Overgange og sammenhænge i børns liv.* København: Akademisk Forlag.
- **Broström, Stig, Jensen de López, Kristine og Løntoft, Jette (2012).** *Dialogisk læsning i teori og praksis.* Frederikshavn: Dafolo.

- **Dansklærerforeningen (2021).** *Gode råd til hvordan du og dit barn arbejder derhjemme.* København: Dansklærerforeningens Forlag. Lokaliseret d. 22.03.2022 på: <https://dansklf.dk/gode-raad-laesefidusen>.
- **Elbro, Carsten (2014).** *Læsning og læseundervisning.* [Kbh.]: Hans Reitzels.
- **Moos, Ingelise og Vilhelmsen, Karen (2002).** *Men først skal bogen læses: litteratursamtale som litteraturpædagogisk arbejdsform i skolestarten.* København: LR Uddannelse.
- **EMU (2019).** *Viden om effektive redskaber til at styrke eleveres sprog og læseforståelse.* Børne- og undervisningsministeriet. Lokaliseret d. 22.03.2022 på: <https://emu.dk/grundskole/forskning-og-viden/viden-om-udgivelser/viden-om-effektive-redskaber-til-styrke-elev>
- **EVA (2016).** *Styrkede overgange fra dagtilbud til skole* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/styrkede-overgange-dagtilbud-grundskole>
- **Fast, Carina (2009).** *Literacy: i familie, børnehave og skole.* Aarhus: Klim.
- **Fibiger, Johannes; Jørgensen, Martin (2016).** *Tæt på literacy. Håndbog i læsning og skrivning.* [Kbh.]: Hans Reitzels.
- **Kirkeby, Anja (2020).** *Hør, hvad jeg tegner! Tegning i pædagogisk arbejde med børn.* København: Akademisk Forlag.
- **Madsbjerg, Sigrid og Friis, Kirsten (red.) (2012).** *Skrivelyst i børnehaven.* København: Dansk Psykologisk Forlag.
- **Moos, Ingelise og Vilhelmsen, Karen (2002).** *Men først skal bogen læses: litteratursamtale som litteraturpædagogisk arbejdsform i skolestarten.* København: LR Uddannelse.
- **Nationalt Videnscenter for Læsning (2012).** *Læsemagasinet Læseleg med små børn* (video). Lokaliseret d. 22.03.2023 på: <https://www.youtube.com/watch?v=ocw7y4kRqpY>
- **Nationalt Videncenter for Læsning (2010).** *Tidlig skriftsprogstilegnelse – hvor tidligt? Viden om Læsning nr. 8/2010*
- **Oakhill, Jane og Cain, Kate (Oversætter: Elbro, Carsten) (2015).** *Læseforståelse - indsigt og undervisning.* [Kbh.]: Hans Reitzels.
- **Sommer, Tea Lukman (2021).** *Giv historierne videre.* Litteratursiden.dk. Lokaliseret d. 22.03.2022 på: <https://litteratursiden.dk/artikler/giv-historierne-videre>
- **Westi, Maj-Britt, Pedersen, Bente Østergaard og Bang, Dorrit (2020).** *Læsefidusen HÅNDBOG 0.* København: Dansklærerforeningens Forlag.

Favoritforløbene bygger på flg. teoretikere og værker:

- **Austring, Benný D. og Sørensen, Merete (2006).** *Æstetik og læring : Grundbog om æstetiske læreprocesser*. Kbh.: Hans Reitzel. (Socialpædagogisk bibliotek).
- **Brandt, Erika et al. (2015).** *Digital pædagogik*. Aarhus C.: Systime.
- **Broström, Stig (2019).** *Overgange og sammenhænge i børns liv*. København: Akademisk Forlag.
- **Broström, Stig, Jensen de López, Kristine og Løntoft, Jette (2012).** *Dialogisk læsning i teori og praksis*. Frederikshavn: Dafolo.
- **Csonka, Agi (2019).** Forældre – Hvad skal vi med dem? I: Bergholdt Asmussen, Ditte & Ottsen, Camilla (red.), *Tidlig indsats i dagtilbud : Perspektiver på Heckman-kurven*. Kap. 6. Frederikshavn: Dafolo.
- **EVA (2016).** *Samarbejde mellem forældre og daginstitutioner* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/samarbejde-mellem-foraeldre-daginstitutioner>
- **EVA (2016).** *Styrkede overgange fra dagtilbud til skole* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/styrkede-overgange-dagtilbud-grundskole>
- **EVA, KL & BUPL (2017).** *Forældresamarbejde om børneperspektiver i læringsmiljøet* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/foraeldresamarbejde-om-boerneperspektiver-laeringsmiljoet>
- **Fast, Carina (2009).** *Literacy : i familie, børnehave og skole*. Aarhus: Klim.
- **Hogsnes, Hilde Dehnæs (2017).** Bildebokas potentiale for barns erfaringer med sammenheng i overgangen fra barnehage til skole. *Viden om Literacy*, (22), 20-25. Lokaliseret 12.03.2022 på https://www.videnomlaesning.dk/media/2213/22_hilde-dehn%C3%A6s-hogsnes.pdf
- **Laskie, Cecilie (red.) (2017).** *Biblioteksdidaktik*. [Kbh.]: Hans Reitzels.
- **Højrup Nielsen, Janne og Fanø, Søren (2020).** *I begyndelsen var billedet : om billedlitteratur og formidlingen af den*. [Kbh.]: Jensen & Dalgaard.
- **Jæger, Henriette, Sandvik, Margareth og Waterhouse, Ann-Hege Lorvik (red.) (2019).** *Digitale barnehagepraksiser*. Oslo: Cappelen Damm.
- **Thingholm, Lise (2020).** Fra børnehave til skole - med sproget i fokus. *Viden om Literacy*, (28), 102-109. Lokaliseret 12.03.2022 på https://www.videnomlaesning.dk/media/3633/28_line-thingholm.pdf
- **Thorhauge, Anne Mette (2018).** *Multimodale læsepraksisser og dannelse til det digitale netværkssamfund*. Learning Tech – Tidsskrift for læremidler, didaktik og teknologi, (5), 10-26. Lokaliseret 12.03.2022 på https://learningtech.laeremiddel.dk/wp-content/uploads/2019/04/LearningTech5_artikel-1.pdf

- **VIVE (2019).** *Læringsmiljøer i danske familier* (rapport). Lokaliseret 12.03.2022 på <https://www.vive.dk/da/udgivelser/laeringsmiljoer-i-danske-familier-13600/>
- **Vorborg Jensen, Marlene, Eiersted, Mette og Byriel Andersen, Rasmus Max (2015).** *Digitale børnefællesskaber : Leg og læring med digitale medier i vuggestue og børnehave*. Frederikshavn: Dafolo.
- **Worley, Peter (2019).** *Tænk højt med dine elever : 25 sessioner der får hele klassen med* Kbh. K.: Akademisk Forlag.

